

11/ VÝCVIK MLADÝCH KONÍ

Výcvik koňa začína od „narodenia“ žriebäťa. Styk človeka so žriebäťom = prvé návyky a vzbudenie dôvery. Zásady výcviku, ktoré môžu ovplyvniť ďalšie využitie schopnosti koňa :

- koňovi dostatok času aby pochopil náš úmysel = násilne neurýchľujeme
- mladý, neskúsený kôň = veľa dráždivých podnetov na ktoré reagujú inštiktívne : netrestať, ale ukludňovať a získať jeho dôveru
- pri výcviku sa musí kôň vždy prirodzene, pravidelne a s ľahkosťou pohybovať
- postupovať systematicky = od jednoduchého k zložitému

- fyzicky nepreťažovať a ošetrovať by ho mal jeden ošetrovateľ

Prvá časť výcviku je pre všetky kone rovnaká, bez ohľadu na to, či ide o kone jazdecké alebo ťažné
ZAČIATOK : 2,5 roka teplokrvníky, 2 roky chladnokrvníky. VÝNIMKOU je anglický plnokrvník a klusák = začínajú výcvikom vo veku asi 1,5 roka

- výcvik začína obvykle prechodom do inej maštale = zmena ustajnenia, výživy, kŕmenia, ošetrovania a zmena spôsobu ustajnenia

LONŽOVANIE REMONTOV

- posilnenie dôvery koňa k človeku, zvýšiť kondíciu obzvlášť v partiách, ktoré budú namáhané pod jazdcom v ďalšom období výcviku

- zvyká na hlasové pomôcky, učí sa poslušnosti a posilňuje sa svalová sústava

- aspoň 10 metrov dlhá lonž, ktorú zapíname do obnosku, lonžovací bič s dlhým šlahúňom, lonžovací kruh = môžeme vyrobiť aj so balíkov slamy

- lonžovanie začíname v KROKU a to tak, že pomocník vedie koňa v kruhu a postupne od neo pozdĺž lonže ustupuje, zatiaľ čo druhý pomocník ho pobáda k pohybu dopredu

- pokiaľ kôň chodí kludne v kruhu = je možné začať s ním klusať, spočiatku kluse rýchlo = unavuje, vkladať ukludňujúce intervaly

- často meníme smer pohybu = neopotrebovali rovnaké končatiny, zmenu pohybu = zastavenie koňa na kruhu, pomocník ho otočí a zavedie na opačný smer pohybu. Dôležité pristúpiť zo predu, pomaly a pochváliť ho

- dlhý bič hlavne na to = koňovi ukázať po akom veľkom kruhu sa má pohybovať a že nesmie kruh zmenšovať

LONŽOVANIE S OBRUŠNÍKOM = dôležitý krok v rámci prípravy na nasedlanie koňa

LONŽOVANIE S POMOCNÝMI OŤAŽAMI

a/ vyvážovacie oťaže, opatrené uprostred s pružným gumovým krúžkom

b/ CHAMBON = princíp : zníženie hlavy koňa, natiahnutie krku a vykľutenie chrbta

V obidvoch prípadoch sledovať pohyb zadných končatín = ak sa dostatočne pružne a energicky neodrážajú, ale kôň ich za sebou „ŤAHÁ“ lonžovanie neplní svoj cieľ.

Dôležité kombinovať NÚTENÝ POHYB LONŽOVANÍM s VOLŇNÝM POHYBOM vo výbehu alebo v hale = môžeme ho nechať prekonávať bariéru položenú na zemi. Postupne pridávať ďalšie na vzdialenosť 1,3 m pre klus, 70 cm pre krok. Postupne pridávame a začneme nácvik skákania.

SKÁKANIE VO VOLŇNOSTI = z klusu necháme koňa prekonávať bariéry s tým, že za poslednú dáme na vzdialenosť 3,5 m KVALET VYSOKÝ MAX. 60 cm

Uvoľnenosť koňa = nesenie chvosta do oblúka, kývavý pohyb zo strany na stranu, pričom chody sú pružné a priestorné

OBSEDANIE REMONTOV = nauzenému koňovi necháme očuchať sedlo a zoznámil sa s ním. Podobne ako pri obrušníku sedlo položíme na chrbát takmer na kohútik a posunieme nadol aby sme ho nepoložili na srst' otočenú v protismere. Zo sedla na začiatku odstránime strmene aby sme koňa nerušili. Ak kôň znáša sedlo aj strmene môžeme pristúpiť k obsadaniu. Do obnosku pripevnia pomocníci vodítko aj uz druhej strany. Skúsený jazdec je na koňa vysadený takým spôsobom, ŽE ZOSTANE LEŽAŤ NA BRUCHU V SEDLE. Vodiči vedú koňa okolo jazdiarne, haly alebo ohraničeného priestoru. IDEÁLNE AK SA POHYBUJE ZA STARŠÍM KOŇOM. Jazdec na udržanie rovnováhy sa chytí hrivy alebo nákrčného remienka pri samotnom nasadaní už do sedla. Nemal by sa chytiť oťaží tak, že bude pôsobiť cez zubadlo na koňa. Nebezpečné je pri obsadaní dávať nohu do strmeňa – môže splasiť ! Prvá lekcija pod jazdcom by nemala trvať dlhšie ako 20 minút.

Výber koňa pre jednotlivé jazdecké disciplíny :

- skokový kôň = prirodzenú rovnováhu, psychicky vyrovnaný, vo skoku je dôležitá práca krku a chrbta s tým, že pri skoku sa kohútik výrazne dvíha a všetky končatiny sú pokrčené
- drezúrny kôň = veľmi dobrá priestranna mechanika pohybu vo všetkých chodoch s neobyčajnou priestrannosťou, vyrovnaný, uvoľnený, nenútených pohybov
- kôň pre všestrannosť = syntéza predchádzajúcich charakteristík, „odvahu a bojové srdce „

TECHNIKA LONŽOVANIA II.

dlhé opraty na ovládanie koňa pri výcviku

- mladý kôň = REMONT
- používanie koní na prácu : anglicky plnokrvník nesmie pred prvým rokom, chladnokrvník pred druhým rokom
- príprava remonta začína LONŽOVANÍM
- metóda výcviku koňa zo zeme, pri ktorej sa kôň pohybuje na lonži do kruhu v rôznych chodoch
- lonžér = hlasom, lonžou a lonžovacím bičom koriguje a zlepšuje pohyb koňa
- ľahšie navyknú na spoluprácu so človekom, reagovať na povely, uvoľnený pohyb v rovnováhe ešte predtým ako si na neho sadne jazdec
- rozcvičenie koňa pred tréningom, pohyb v rekonvalescencii alebo keď sa z iných dôvodov nemôže na ňom jazdiť
- fixácia korektného pohybu pri podsadení zadku, vykľutení chrbta, čím dochádza k modelácii svalov chrbta a krku koňa

Pomôcky na lonžovanie koní

- **Obnosok** : kožená ohlávka bez zubadla, nánosník je z dvojitej kože, medzi kožu je všitý železný oblúček s jedným, dvoma alebo troma krúžkami / pripínanie lonžovacích oprát alebo vyvážovacej vôdzky / Železný oblúček prilieha koňovi na nosovú kosť= ľahko ovláda
- **Vyvádzovacia vôdzka** : dlhá asi meter, na oboch koncoch má pracky so zápinkami, môže byť aj gumená = podľa vôle koňa určitú pružnosť. Jedným koncom sa zapína k obrušníku a druhým k uzdičke. Používa pri uzdení koňa uzdičkou, ktorá sa v tomto prípade dáva pod obnosok.
- **Obrušník** : pás 180 – 200 cm, šírka 10 – 13 cm. Dve pracky a dve zápinky.
- **Lonžovacie opraty** : konopné, šírka 3 – 4 cm, dĺžka 6,5 m, na jednom konci slučku a na druhom pracku so zápinkou, ľahké / netlačili na nos koňa ak do krúžku nánosníka/, ale aj pevné
- **Jazdecká uzdička** : skladá sa z nátylníka, ku ktorému sú pripnuté dve lícnice = dole majú pracky, ktorými sa k ním zapína zubadlo. Súčasťou je aj náčelník, podhrdelník a nánosník / môže byť aj bez nánosníka /

Lonžovacia ohlávka s obnoskom

Tento masívny typ ohlávky sa už dnes až tak bežne nepoužíva, ale v mnohých "tradične" založených stajniach na nej ešte stále prebieha lonžovanie mladých koní a začiatočnikov. Tým, že je má veľmi široké remene (najmä na nánosníku), rozkladá tlak na veľkú plochu a koni tým dovoľuje silou sa do nej opierať. Ak takto kôň proti ohlávke tlačí na lonžovacom kruhu, odstredivá sila mu začne vytláčať nos von z kruhu a zátylok dnu, plus zadok začne vypadávať z kruhu von - kôň sa tým pádom kriví. **Napínanie lonže spolu s bortením zátylku spôsobujú časom zmeny na stavcoch chrbtice a kĺboch a šľachách končatín - je to veľmi škodlivé!**

Zo spomínaných dôvodov je preto podľa mňa používanie tejto ohlávky vyslovene škodlivé (v prípade napínania lonže) alebo aspoň kontraproduktívne (neumožňuje dávať žiadne presné, jemné signály, iba koňa ovláda hrubou silou). Námietka, že zapnutím lonže do krúžku obnoska sa šetrí papuľa koňa, je opodstatnená len v prípade, že na koni zároveň nesedí začiatočník, ktorý mu rve do papule alebo kôň nemá neprimerane utiahnuté vyvážovacie oľaže. Navyše tým, že obnosok pevne zvierá čeluste koňa a tlačí mu na líca, môže ľahko spôsobiť stuhnutosť čelustných svalov a tým pádom aj svalov krku, pliec a chrbta.

Myslím, že oveľa vhodnejšie je použiť na lonžovanie povrazovú ohlávku, ktorá koňa zbytočne neobmedzuje, je ľahká, voľná, šetrí papuľu a hlavne koni nedovolí opierať sa do nej - rovnováhu musí držať sám. Viac na tému pripínania lonže nájdete v [tomto článku](#).

Pripínanie lonže

Jednoduché zapnutie do vnútorného krúžku zubadla

Toto zapnutie je vhodné len pre veľmi pokročilé kone, ktoré sa už bezpečne, na 100% vedia na kruhu niesť samy a prevesená lonž im slúži už len ako udanie vzdialenosti od človeka - NIKDY ju nenapínajú. Pri napínaní lonže totiž začnú na koňa pôsobiť odstredivé sily, ktoré vytláčajú jeho nos von z kruhu a naopak zátylok tlačia dnu - kôň sa celý skriví, negatívne to pôsobí aj na kĺby a šľachy končatín, najmä na hlboké ohýbače a naťahovače prstov.

Navyše ak sa kôň pri takomto zapnutí lonže o ňu oprie, zubadlo sa mu bude neprijemne preťahovať cez papuľu. To časom spôsobí otupenie koňa v papuli (nehovoriac o tej bolesti, čo otupeniu predchádza!). Preťahovaniu zubadla papuľou sa síce dá zabrániť pevne stiahnutým nánosnikom či zubadlom s tyčkami, ale to je len riešenie dôsledkov namiesto príčin (a pridávanie ďalšieho nepohodlia a bolesti). Ak sa zubadlo preťahuje koni cez papuľu, treba ho najprv pri inom zapnutí lonže naučiť samostatne sa na kruhu niesť a chápať prevesenú lonž ako pevné udanie vzdialenosti od človeka a až potom opäť skúsiť toto jednoduché zapnutie.

Okrem spomínaných problémov má toto zapnutie aj ďalšiu nevýhodu - pri každej zmene smeru treba lonž prepínať do druhého krúžku zubadla.

Zapnutie do vonkajšieho krúžku, lonž cez zátylok a vnútorný krúžok zubadla

Toto zapnutie je vhodné pre mierne pokročilé kone, ktoré už viac-menej rozumejú prevesenej lonži a "ťahajú sa" nanajvýš trochu v cvale (ideálne ale ani to nie). Má hneď niekoľko výhod naraz - nepreťahuje zubadlo v papuli sprava-dola, pôsobí na oba krúžky zubadla naraz, nespôsobuje bolesť ďasnám a jazyku, pretože pôsobí zubadlom výhradne smerom hore, na kútiky papule a zároveň pôsobí aj na zátylok (podobne ako šambón - viz [tento článok](#)).

Samozrejme, pri necitlivom šklbaní spôsobuje aj toto zapnutie bolesť, ako každé iné. Ak kôň napína lonž, tiež naňho pôsobia odstredivé sily, preto by takáto situácia už nemala pri tomto spôsobe zapnutia nastávať príliš často a keď už nastane, nemala by trvať dlhšie ako pár sekúnd.

Ako aj pri predošlom spôsobe zapnutia, je tu tá istá nevýhoda - lonž treba pri každej zmene smeru pracne odopínať a znova navliekať na opačnú stranu. Treba to robiť pomaly a jemne, neprehadzovať karabínu cez zátylok! Mohla by totiž koňa udrieť do oka.

Zapnutie do vonkajšieho krúžku, lonž pod bradou a cez vnútorný krúžok zubadla

Desivé. Ale bohužiaľ, aj toto som už videla... **Takýto spôsob zapnutia lonže je vyslovene BRUTÁLNY a absolútne neetický!** Akonáhle totiž za lonž potiahnete, zubadlo sa luskáčikovým efektom v papuli koňa vzprieči a veľmi bolestivo mu zovrie spodnú čeľusť, doslova "vyžmýka" jeho dŕasná a jazyk (2x lomené zubadlo je pri takomto použití ešte ostrejšie). Ak má navyše kôň papuľu pevne stiahnutú kombinovaným nánosníkom, bolesti nijako neunikne. Môže dôjsť dokonca až ku krvavému zraneniu papule, podliatinám, nekrózam tkaniva (Strasser & Cook, 2009). Dosť hrozná predstava, však? (Na okraj - skoro tak isto pôsobia hrubé zádrže rukami jazdca, pôsobiace nízko a dozadu.)

Ak sa aj kôň ihneď nezačne agresívne brániť, pravdepodobne sa aspoň pokúsi vytiahnuť jazyk nad zubadlo, aby si uľavil od bolesti alebo sa začne úplne vyhýbať pôsobeniu zubadla - bude neustále zmenšovať kruh alebo zastavovať tvárou k lonžérovi.

Dôrazné varovanie - **TAKTO LONŽ NIKDY NEZAPÍNAJTE!** Je to nebezpečné a ku koni maximálne neetické!

Zapnutie do povrazovej ohlávky

Ja osobne najradšej používam toto zapnutie. Je najvhodnejšie pre mladé kone a kone s narušenou rovnováhou, čo sa ešte len učia niesť sa na kruhu. Koňa absolútne neruší v papuli, pôsobí však na rovnako citlivý nos. Tým, že je ohlávka tenká a dosť ostrá, koni nedovolí opierať sa o ňu, takže ho učí nenapínať lonž. Zubadlo ponecháva v klude, čím sa maximalizuje pozitívny účinok vhodne zvolených a zapnutých vyvážovacích oŕaží. Ak už sa kôň dokáže uvoľniť a natiahnuť sám, možno ho lonžovať aj výlučne na tejto ohlávke, bez uzdečky a vyvážovania.

Okrem spomínaných výhod je na tomto spôsobe zapnutia lonže dobré aj to, že nám umožňuje meniť smer bez obťažujúceho prepínania lonže (takže môžeme meniť smer aj v kluse - ak už náš kôň tento cvik ovláda).

Zapnutie do stajňovej ohlávky

Veľmi pokročilý kôň už zvládne korektný pohyb na lonži vo všetkých troch chodoch aj na obyčajnej stajňovej ohlávke - nebude sa spoliehať na to, že ho "podrží", ak stratí rovnováhu (ktorú by teda logicky už strácať nemal).

Výhodou je to, že stajňová ohlávka je ku koni jemná a je to jednoduché riešenie aj pre nás.

Zapnutie do lonžovacieho obnoska

Klasické, hrubé lonžovacie obnosky nie sú vhodné, pretože majú veľkú plochu a kôň sa do nich ľahko oprie. Španielske obnosky sú preto vhodnejšie, no nosová časť musí byť mätko podložená a vhodne nastavená (výška, utiahnutie), aby koni nebránila vo voľnom dýchaní a prežúvaní.

Zapnutie okolo krku

Eserian

Výborná voľba pre pokročilého koňa - minimalizuje sa pôsobenie odstredivých síl, kôň má hlavu a krk úplne voľné, takže pri tomto zapnutí sa krásne ukáže, nakoľko sa už vie sám niesť v správnej pozícii. Samozrejme snáď netreba dodávať, že kôň už nesmie za lonž vôbec ťahať. Treba tiež dať pozor na to, aby lonž neskízavala k hlave koňa, ale na druhej strane aby nebola ani príliš utiahnutá - tlačila by na hrtan a pažerák. Ešte pokročilejšou variantou je potom lonž okolo trupu (pozor, aby neskízla ku slabinám!) - neskúšajte však s koňom, ktorý ešte nie je 100%ne spoľahlivý na lonži okolo krku!

A čo tak bez lonže?

Eserian

Ideálne. Pozor však, ak sa kôň ešte nevie sám niesť (aspoň v uvoľnenom držaní ako na fotografii), môže to byť skôr na škodu. S takým koňom treba vo voľnosti pracovať pomaly, niekedy aj s pomocou šambónu. Práca v úplnej voľnosti, teda vo veľkom výbehu, na jazdiarni alebo na celkom voľnom priestranstve, je už veľmi pokročilá záležitosť a treba veľa skúseností na to, aby sa robila dobre (napr. bez toho, aby pritom kôň prejavoval nevôľu, až agresivitu). Na druhej strane však, ak sa robí

kvalitne, je tou najlepšou alternatívou lonžovania, pretože kôň musí byť celkom samostatný a učí sa tak sám sa vybalancovať na kruhu.

Záver

Ako vidíte, možnosti zapnutia (alebo aj nezapnutia) lonže je skutočne hojne. Takže skôr, než sa pre niektorú z nich rozhodnete, mali by ste si dobre zvážiť úroveň výcviku Vášho koňa a dôsledky tohto spôsobu. Pri nesprávnom použití lonže totiž môžete koni veľmi ublížiť - prinajlepšom ho len otupiť, prinajhoršom mu spôsobiť bolesť, zranenie či až dlhodobé poškodenie zdravia. Preto Vás opäť vyzývam, ako v každom svojom kritickom zhodnotení - rozmýšľajte a analyzujte skôr, než sa do niečoho s koňom pustíte, ide totiž o živú bytosť, za ktorú preberáte zodpovednosť a mali by ste sa snažiť zachovať jej (psychické aj fyzické) zdravie a pohodu čo najdlhšie a na najvyššej možnej úrovni. ;-)

<http://www.dominika-svehlova.cz/lonzovani.php>

<http://www.equityv.cz/video/Lonzovani-koni-Zaklady-a-vyslani-kone-na-kruh.html>